

Näidendi esitusõigusi vahendab The Agency (London) Ltd, 24 Pottery Lane, London W11 4LZ (e-post info@theagency.co.uk). Näidendi esmaettekanne toimus 2013. aastal Hampstead Theatre'is ning teksti on trükis avaldanud kirjastus Bloomsbury.

Lavastuse trupp tänab Toomas Kalli.
Kavalehe koostas Triin Sinissaar
Kavalehe kujundas Katre Rohumaa
Fotod lavastusest Siim Vahur

TALLINNA LINNATEATER
Lai 23, Tallinn 10133
www.linnateater.ee
twitter.com/linnateater
facebook.com/linnateater

William Boyd
IGATSUS

(Longing)

Inglise keelest tõlkinud **Anu Lamp**

Anton Tšehhovi jutustuste
„Minu elu” ja „Tuttavate juures” ainetel

Lavastaja
Kunstnik
Kostüümikunstnik
Valguskunstnik
Helilooja
Muusikaline kujundaja

Elmo Nüganen
Vladimir Anšon
Reet Aus
Gleb Filštinski
(Peterburi)
Jaak Jürisson
Riina Roose

Etendus on kahes vaatuses ning
kestab umbes 2 tundi ja 45 minutit.
Esietendus 31. mail 2014 Põrgulaval

Teatri peanäitejuht **Elmo Nüganen**
Teatri direktor **Raivo Pöldmaa**

Preemiad:

Anne Reemann - Tallinna Linnateatri kolleegipreemia
parima naispeaosa eest, 2015
Eesti teatri aastaauhind
parima naispeaosa eest, 2015

Osades:

Sergei Sergejevitš Lossev, mõisnik

Peeter Tammearu (külalisena)

Tatjana Aleksejevna Losseva, tema naine

Epp Eespäev

Nataša, Tatjana õde

Liis Lass või **Maiken Schmidt**

Varvara Pavlovna, Tatjana sõbranna, arst

Anne Reemann

Nikolai Vladimirovitš Podgorin,

Lossevite sõber, advokaat

Rain Simmul

Missail Aleksejevitš Poloznev

Kristjan Üksküla

Viktor Ivanovitš Dolžikov, raudteeinsener

Kalju Orro

Kleopatra Viktorovna, tema tütar, Missaili pruut

Elisabet Reinsalu

Andrei Ivanov (Rõigas), maalrite ülem, töövõtja

Andrus Vaarik

Olga, elatanud teenija Lossevite majas

Helene Vannari

Anna Antonovna Lukanovitš, Podgorini sekretär

Kristiina Jalasto või **Ingrid Noodla**

Etenduse juht **Kristiina Jalasto** või **Ingrid Noodla**

WILLIAM BOYD

1952. aastal Accras sündinud William Boyd kasvas üles Ghanas ja Nigeerias. Ta on lõpetanud Sophia Antipolise ülikooli Nizzas prantsuse filoloogia erialal, saanud *cum laude* magistrikaadi Glasgow ülikoolist inglise filoloogias ja filosoofias ning filosoofiadoktori kraadi Oxfordi ülikoolist inglise kirjanduse erialal.

Maailmakuulsuse on Boyd saavutanud oma romaanidega, mida on kokku üksteist ja millest mitmed („Harilikud äikesetormid“, „Rahutu“, „Sinine pärastlõuna“, „Üks inimsüda“) on ka eesti keelde tõlgitud ja kirjastuse Varrak poolt välja antud. Ta on võitnud oma raamatute eest rea preemiaid (Whitebreadi kirjandusauhind, Somerset Maughami nimeline auhind) ja olnud Booker Prize'i nominent. Tema teoseid on tõlgitud rohkem kui kolmekümnesse keelde.

Boyd on tegutsenud ka filmimaailmas, olles mitmete filmide stsenaarist koostöös nimekate režissööridega nagu Bruce Beresford (Boydi enda romaani järgi valminud „A good man in Africa“, 1993) ja Richard Attenborough („Chaplin“, 1992). Samuti on ta kirjutanud lühijutte, telestsenaariume ja instseneeringuid. Mitme tema romaani põhjal on Inglismaal vändatud telefilm. Tšehhovi teostel põhinev „Igatsus“ on Boydi siiani ainus näidend.

Boydi peetakse väga haaravaks lugude jutustajaks, seetõttu on ta üks neist autoritest, kellele on antud ametlik luba kirjutada järg Ian Flemingi James Bondi lugudele – septembris 2013 ilmus tema sulest romaan „Soolo“, mille tegevus toimub aastal 1969.

Boyd kuulub mitmesse mainekasse kirjandusühingusse ja 2005. aastal pälvis Briti impeeriumi ordu komandöri aunimetuse.

Ta on abielus ning jagab oma elu Londoni ja Edela-Prantsusmaa vahel.

INGLAS(T)E ARMASTUS TŠEHHOVI VASTU

Anton Tšehhovi (1860–1904) teosed on läbi aegade olnud ääretult populaarsed nii Suubritannias, Ameerika Ühendriikides kui ka teistes inglise keelt kõnelevates maades. Juba üksnes aastatel 1998–2008 ilmus inglise keeleruumis üle viiesaja Tšehhovi teose tõlke, kusjuures bibliograafia autor Peter Henry ei pea enda koostatud nimekirja päris täielikuks. Alates sellest, kui „Kajakas“ 1909. aastal Glasgow Royalty Theatre'is lavale jõudis, etenduvad Tšehhovi näidendid Briti teatrites peaaegu sama regulaarse järjekindlusega nagu Shakespeare'i omadki, talle pühendatakse festivale, erisündmusi, isegi terveid hooaegu. Valminud on ka hulgaliselt tõlgendusi, mugandusi, Tšehhovi novellide, jutustuste või näidendite ainetel kirjutatud uusi näitemänge, näiteks Brian Frieli „Jalta mäng“, Helen Cooperi „Proua Veršinin“ või Diane Samuelsi ja Tracy-Ann Obermani „Kolm öde Lootuse tänavalt“.

Nagu paljude klassikaliste autorite teostega, on mitmed lavastajad kasutanud Tšehhovi loomingut paralleelide loomiseks kaasaegsete või muu ajastu poliitiliste või ühiskondlike teemadega, olgu selleks siis apartheidipoliitika, feminism või inglaste ja iirlaste

keerulised suhted. Teisi aga kõnetab lihtsalt Tšehhovi ajastuüleselt läbinägelik inimesetundmine. William Boyd ütles 2013. aastal Javier Espinozale antud veebiintervjuus: „On kirjanikke, keda ma imetlen mitte ainult sellepärast, et nad oskavad suurepäraselt kirjutada, vaid sellepärast, et nad köidavad mind inimestena. Kirjanik, kes mind kõige rohkem paelub, on Anton Tšehhov. Olen Tšehhovist äärmiselt sisse võetud, aga mitte ainult tema tööst, vaid temast kui isiksusest. Leian Tšehhovi mõtetes paljutki, mis kõlab kokku minu enda arusaamadega elu kohta.“

KATKENDID WILLIAM
BOYDI ARTIKLIST
„ANTON TŠEHHOV:
ARMULOOD LÄBI ELU”,

ilmunud ajalehes The Guardian 1. märtsil 2013

Minu kaminasimsil seisab foto Anton Tšehhovist. /---/ Selle pildi kuupäeva võime määrata üsna täpselt. Tšehhovite perekond oli kogunenud koos sõpradega Antoni maamõisasse Melihhovosse, et tähistada tema isa Paveli nimepäeva. Pidustused toimusid 26.-30. juunil 1892. Aastal 1892 oli Tšehhovi vanuseks 32, ta oli jõudmas oma küpsesse kuulsuse ja edu perioodi. Foto muudab märkimisväärseks see, et ülesvõtte sundimatu iseloom annab meile võimaluse heita pilk Tšehhovile eraelus. Sellelt juhuslikult portreelt võib näha, kui kena välimusega mees ta oli ja mis muutis ta naiste jaoks nii külgetõmbavaks.

On lihtne mööda vaadata sellest, kui väga Tšehhovist elu viimastel aastatel tehtud portreed – tuberkuloosahaige, peenutsevalt rietatud ja enneaegselt vananenud invaliid Jaltas – on hakanud valitsema selle kuvandi üle, mis meil kirjanikust on tekkinud. Tšehhov oli 19. sajandi lõpu kohta pikka kasvu, kuus jalga ja kolm tolli, suur mees. Kui vaadata teda sellel fotol, kolmekümnendates eluaastates, veidi korratuna, avalana, sundimatuna, võime aimata, kuidas oleks olnud teda kohata, kui ta oli oma õitseas, täies, ohjeldamatus elujõus.

Mida rohkem sa Tšehhovi kohta biograafiaid, mälestusi ja kirju lugedes teada saad, seda selgemaks muutub tõik, et tema armuelu oli erakordselt aktiivne ja mitmetahuline. /---/ See algab 1873. aastal, mil teismeline Tšehhov külastas bordelli oma kodulinnas Taganrogis ja jätkub kuni aastani 1898, mil algas tema suhe näitlejanna Olga Knipperiga. Tšehhovi tervis oli siis juba halb ja ta abiellus Knipperiga lõpuks 1901. aastal. Tekib pilt mehest, kes mitme aastakümne jooksul

nautis vähemalt kahte tosinat erineva intensiivsusega armusuhet – mõned neist äärmiselt kirglikud, mõned pealiskaudsed, mõned mitmeastased ja mõned ilmselgelt teistega ajaliselt kattuvad. /---/

Ta hindas väga privaatsust, aga sellegipoolest hoidis arhivaari pühendumusega alles kõik oma kirjad, mis olid katalogiseeritud ja süstematiseeritud – tänu sellele oleme täna võimelised esitama seda inventuuri tema eraelust. Minu enda huvi Tšehhovi armuelu vastu oli ajendatud ühest tema konkreetsest jutustusest, mille pealkiri on „Tuttavate juures“. Kasutasin seda peamise allikana, pikkides vahele osakesi teisest loost nimega „Minu elu“, et luua instseneeringut, mille pealkirjaks panin „Igatsus“. „Tuttavate juures“ on huviäratav seetõttu, et see kirjutati 1897. aastal, mil Tšehhov parandas tervist Nizzas, kuhu ta oli põgenenud Venemaa talve eest, et turgutada oma haigusest laastatud kopse. See on suurepärase, küps jutustus – mille veidi rohkem kui tosinal leheküljel sisalduvad muuhulgas „Kirsiaia“ juured – aga kummalisel kombel ei kaasanud Tšehhov seda oma kogutud teostesse, mistõttu seda on tema elu viimase aastakümne suurte lugude hulgast kõige vähem tõlgitud. Ta justkui ei tahtnud, et sellele tähelepanu pöörataks – nagu oleks eelistanud, et see jääb pilgu alt kõrvale ja kaanonist välja.

Leidub erinevaid teooriaid, miks see nii on. Ühe põhjusena võib välja pakkuda, et Tšehhovile ei meeldinud kirjutada oma ilukirjanduslikke teoseid väljaspool Venemaad ja sellepärast ei olnud tal antud kirjatüki osas õiget tunnet; või et välismaal olles ei olnud tal võimalust korrektuuripoognaid üle vaadata, mistõttu oli see jutustus tema jaoks korrektselt lõpetamata. Aga

minu vaist ütleb, et „Tuttavate juures“ võib olla haruldane autoportree autorist endast peategelase Podgorini, Moskva advokaadi näol, kelle mina nimetasin oma näitemängus Koljaks.

Samamoodi nagu Tšehhov ise, on Kolja mees, kes tõmbab naisi ligi, aga, jällegi samamoodi nagu Tšehhov ise, on tema jaoks emotsionaalselt võimatu siduda end abieluga või isegi püsisuhtega. Kaks naist – kunagine armuke ja ilus noor neiu – igatsevad vaikse meeleheiteliga Kolja armastust, aga seda ei tulegi. Jutustuses – ja näitemängus – eelistab Kolja alati kõrvale põigelda või ignoreerida, selle asemel, et seista silmitsi ehedate ja võimsate emotsioonidega. Ta tunneb, et taktikaliselt on vältimine parem kui ükskõik milline südamest tulnud tõotus või tunnetega seotud vastutuse võtmine.

Murran pead, kas Tšehhov hoidis seda jutustust vaka all seetõttu, et ta tundis, et paljud naised tema elus tunneksid Podgorinis ära midagi tuttavlikku – heitliku emotsionaalse kursi, mida nad liigagi hästi tundsid ja mida võiks käsitleda peaaegu teatava selgituse või vabandusena, kui mitte ülestunnistusena. Tšehhovi parim sõber, ajalehetoimetaja Aleksei Suvorin kirjeldas teda väga paljastavalt kui „ränikivist meest ... kes on ära hellitatud ja kelle enesearmastus on piiritu“. Jutustuses „Tuttavate juures“ loobus Tšehhov, see ränikivist mees, ehk üheks korraks oma enesekontrollist – tema teostest on keeruline leida midagi, mis sarnaneks autobiograafilise portreega –, võib-olla seetõttu, et ta oli haige ja viibis kodust kaugel.

Olgu, kuidas on, aga kahtlematult näeme Podgorinis/Koljas põnevat simulaakrumit Tšehhovi armuelust. Tšehhov armastab naisi ja nende seltskonda

– ja ilmselgelt armastas ta armatsemist, nagu tõendavad tema arvukad intiimvahekorrad –, kuid kõigis oma suhetes hakkas ta jähnenema ja eemale tõmbuma, kui need arenesid hetkeni, mil armuafäär oli kujunemas millekski püsivamaks ja tõsisemaks.

Minu hinnangul oli tema kõige kirglikum suhe noore naisega, kelle nimi oli Lika Mizinova. Mizinova oli 19-aastane, kui Tšehhov teda 1889. aastal kohtas (ta oli naisest 10 aastat vanem). Neiu oli Tšehhovi õe sõbranna, töötas õpetajana ja unistas ooperilauljaks saamisest. Ta oli tuhkblond, ahelsuitsetaja, lopsaka figuuriga ja kütkestav ning tal oli Tšehhoviga ameerika mägede laadis kokku-lahku armusuhe, mis kestis peaaegu 10 aastat, enne kui Tšehhovi tundekülmus muutus väljakannatamatuks ja perspektiiv abielust

Lika Mizinova ja Anton Tšehhov

haihtus mägede taha. Kuid kuni see kestis, pakkus see ilmselgelt mõlemale suurt lõbu ja kirge. Tšehhovi ja Mizinova kirjavahetus on rikkalik ja ebadiskreetsuse-
ni avameelne.

Säilinud on 98 kirja Mizinovalt Tšehhovile ja 67 vastupidises suunas. Kirjade toon on otsekohene ja pilkav, peaaegu naeruväärstav, nad mõlemad võtavad teineteise kallal kirglikult, nii et ägeda aasimise alt paljastub erootiline alltekst, justkui oleks kirjade eesmärk tekitada teatavat seksuaalset erutust. Mizinova tahtis abielluda, aga lõpuks taipas, et Tšehhovi jaoks oli kestev ühine õnn kas midagi sellist, millesse ta ei uskunud, või liiga suur oht tema vabadusele. Ta oleks pidanud liiga paljust loobuma. Taas meenuvad Suvorini sõnad „ta on ära hellitatud“.

Fotolt, mis on tehtud Mizinovast ja Tšehhovist nende pikaleveninud kuramaaži lõpus aastal 1897 võib näha, et naine on kaalus juurde võtnud. Ta vaatab ja nõjatub Tšehhovi poole, kes tõmbub peaaegu silmanähtavalt tagasi, kelle kehakeel on kõnekas – ta on pöördunud naisest eemale, pilk suunatud mujale, jalad ristas, käed klammerdunud põlvede ümber, ilme karm ja pinges, keeldudes järele andmast.

Õeldakse, et iseloom määrab saatuse ja võib-olla nägi Suvorin Tšehhovi iseloomus tema võimsat ot-
susekindlust ja pühendumist oma eneseteostusele. „Piiritu enesearmastus“ jätab väga vähe ruumi muu armastuse jaoks. Aga on veel teinegi põhjus, mis võiks selgitada nii Tšehhovi emotsionaalset nälga kui ka tema kangekaelset keeldumist siduda end lõplikult teise inimesega. Tšehhov oli ametilt arst; 1884. aastal oli tal esmakordselt verejooks kopsus, nii et ta teadis,

mis tal viga on. Paljud tema pereliikmed ja sõbrad olid tuberkuloosi surnud, nii et ta võis üsna kindel olla, milline saatus teda ootab. Sellises olukorras, teades, et tema elu jääb lühikeseks, tundis Tšehhov võib-olla, et on ausam mitte õhutada takka plaane kauakestvast püsisuhtest. Sellegipoolest abiellus ta elu lõpus Olga Knipperiga. See ei olnud märkmisväärset õnnelik abiellu – nad veetsid palju aega lahus: Olga pidi olema seoses oma lavakarjääriga Moskvast, samas kui Tšehhovi üha nõrgenev tervis sundis teda elama sooja kliimaga lõunamaades – ja leidub üpris kindlaid tõendeid, et Olga olid armulood teiste meestega, samal ajal kui Tšehhov Jaltas vaikselt hääbus. Aga sel ajal oli Tšehhov juba krooniliselt haige, mistõttu igasugune enesehaldus, mida ta võis endale seoses selle hilise abiellumissooviga lubada, oleks olnud mõttetu. Olga ei jätnud teda ja viibis temaga koos, kui ta suri. Olga pühendus Tšehhovile, omal viisil.

POJAD, ISAD JA MAJAD

Jutustuses „Minu elu“ kirjeldatud poja ja isa konfliktis, mida näidendis annab edasi Missaili tegelaskuju, võib näha mitmeid paralleele Anton Tšehhovi ja tema isa Pavel Tšehhovi suhetega. Kui Anton 1860. aastal perekonna kuuenda lapsena sündis, elasid Tšehhovid väikeses kaubanduslinnas Taganrogis. Pavel Tšehhov oli fanaatiline kristlane, end vabaks ostnud pärisorja poeg, kes oli pärinud oma isa türanliku iseloomu. Nende euroopaliku fassaadiga maja ülerahvastatud tagatubades valitses karmus ja allasurutus, räpane kodu ning isa käsul jääkülmas kirikus laulmas käimine tõid lastele kaasa terviseprobleeme. Anton on hiljem väitnud, et isa despotism ja silmakirjalikkus rikkusid tema ema nooruse.

Perekonna olukorra muutsid keeruliseks ka rahalised raskused seoses toidupoodi pidava perepea läbimõtlemata äriasjadega. Kui Anton oli 16-aastane, tuli Pavel Tšehhovil tunnistada lõplikku läbikukkumist kaupmehena ja ta põgenes 1876. aastal võlavanglasse sattumise ohu eest oma kahe vanema poja juurde Moskvasse, jättes Antoni perekonnapeaks, kellel tuli nüüd vastutada nii isa poolt jäetud võlgade kui ka ema ja nooremate õdede-vendade eest.

Endine rentnik Gavriil Selivanov, kelles võib näha prototüüpi Tšehhovi „Kirsiaia“ Lopahhinile – ja ilmselgelt ka Boydi „Igatsuse“ Dolžikovile –, ostis odava hinna eest Tšehhovite võlgade katteks panga kätte läinud maja ning oli sõpruse nimel valmis selle neile sama summa eest ka tagasi müüma, aga sellest ei tulnud midagi välja, esiteks seoses perekonna ülimalt viletsa rahalise seisuga ja teiseks tänu Pavel Tšehhovi soovimatusele mõista, et maja ei kuulugi enam talle. Sellegipoolest ei tõstnud Selivanov Taganrogi jäänud Tšehhoveid tänavale, vaid lubas majas edasi elada. Samal ajal saatis aga Moskvas samamoodi vaesuses virelev Pavel Antonile moraliseerivad kirju, mis manitsesid poega mitte unustama vastutust ema ees.

Raskustest hoolimata on Anton Tšehhov mitmes kirjas sugulastele väljendanud armastust ja igatsust oma vanemate vastu, ennekõike ajal, mil ka ema oli koos nooremate lastega Moskvasse isa juurde kolinud ning Anton elas Selivanovi kostilisena üksi Taganrogis, et lõpetada kohalik gümnaasium. Sellest perioodist pärineb ka tema esimene täispikk näitemäng „Ilma isata“, mille teksti ta hiljem hävitas (levinud väitel, justkui tegemist oleks algse versiooniga näidendist „Platonov“, ei ole faktilist alust).

1879. aastal sai Anton kätte gümnaasiumitunnistuse, kolis samuti Moskvasse, et astuda arstiteaduskonda, ning alustas satiiriliste lühijuttudega oma kirjaniikukarjääri.

KATKEND ANTON TŠEHHOVI JUTUSTUSEST „MINU ELU”

Vene keelest tõlkinud Anna Tulik

Juhataja ütles mulle: „Pean teid ametis ainult lugupidamisest teie auväärt isa vastu, muidu oleksite mul ammu juba lennanud.” Selle peale ma vastasin: „Te ütlete mulle liiga suure meelituse, teie ekstsellents, kui arvate, et ma oskan lennata.” Hiljem kuulsin, kuidas ta sõnas: „Koristage see härra, ta käib mulle närvidele.”

Paari päeva pärast mind vallandati. Niisiis, kogu selle aja kestel, mil mind peetakse täiskasvanuks, olen ma oma isa, linna arhitekti suureks kurvastuseks üheksa korda vahetanud ametikohta.

Olen teeninud mitmesugustes ametkondades, kuid kõik need üheksa ametit sarnanesid üksteisega nagu tilk vett: ma pidin istuma, kirjutama, kuulama rumalaid või jämedaid märkusi ja ootama, millal mind vallandatakse.

Kui ma isa tuppa astusin, istus ta sügavas tugitoolis, silmad suletud. Ta nägu, kõhn, kuivetu, raseeritud kohtades sinkjashalli varjundiga (näo poolest sarnanes ta vana katoliku organistiga), väljendas alandlikkust ning alistuvust. Minu tervitusele vastamata ja silmi avamata ütles ta:

„Kui mu kallis naine, su ema, oleks veel elanud, oleks tal tulnud iga päev sinu pärast südamevalu tunda. Ta enneaegses surmas näen ma jumala tahet. Palun sind, sa õnnetu,“ jätkas ta silmi avades, „ütle, mis ma pean sinuga peale hakkama?“

Varemalt, kui ma noorem olin, teadsid mu omakused ja tuttavad, mis minuga peale hakata: ühed andsid mulle nõu astuda vabatahtlikuna sõjaväkke, teised – apteeki tööle, kolmandad – telegraafi; nüüd aga, kus ma olin juba kakskümmend viis aastat vana ja mu meelegahtades oli juba isegi halle juukseid ja kui ma olin juba teeninud küll vabatahtlikuna, küll farmatseudina, küll telegraafiametnikuna, näisid kõik võimalused minu jaoks juba ammendatud olevat, ja mulle ei antud enam nõu, vaid ainult ohati ja vangutati pead.

„Mis sa endast küll mõtled?“ jätkas isa. „Sinu aastates on noormeestel juba kindel seltskondlik positsioon, aga kaugemale sina oled jõudnud: proletaarlane ja puruvaene, elad isa kaelas!“

Vana harjumust mööda hakkas ta rääkima sellest, et tänapäeva noored minevat hukka ja seda just usust loobumise, materialismi ja liigse iseteadvuse tõttu ja et tulevat ära keelata asjaarmastajate etendused, sest need kiskuvat noori inimesi religioonist ja oma kohustustest eemale.

„Homme läheme koos juhataja juurde ja sa palud talt vabandust ning lubad, et teenid kohusetruult,“ lõpetas ta. „Ühtki päeva ei tohi sa olla ilma seltskondliku positsioonita.“

„Palun kuulake mind ära,“ ütlesin ma süngelt, ootamata sellest kõnelusest midagi head. „See, mida te

nimetate seltskondlikuks positsiooniks, on kapitali ja hariduse eesõigus. Kehvad ja harimatud inimesed aga teenivad endale leiba füüsilise tööga, ja ma ei näe põhjust, miks ma peaksin erand olema.”

„Kui sa hakkad rääkima füüsilisest tööst, siis tuleb see välja rumal ja labane!” ütles isa ärritatult. „Saa aru, nürimeelne inimene, saa aru, puupea, et sul peale toore füüsilise jõu on veel jumala vaimu, püha tuld, mis sind ülimal määral eraldab eeslist või roomajast ja lähendab jumalusele! Seda tuld on inimkonna parimad esindajad kogunud tuhandeid aastaid. Su vaarisa kindral Poloznev võitles Borodino lahingus, su vanaisa oli poeet, oraator ja aadlipealik, onu oli pedagoog ja lõpuks mina, su isa, olen arhitekt! Kõik Poloznevid on hoidnud püha tuld alal selleks, et sina ta kustutaksid!”

„Tuleb olla õiglane,” laususin ma. “Füüsilist tööd teevad miljonid inimesed.”

„Ja tehku! Midagi muud nad ei oskagi! Füüsilise tööga võib tegelda igaüks, isegi püstiloll ja kurjategija, see töö on omane orjale ja barbarile, tule säilitamine aga langeb ainult vähestele osaks!”

Seda kõnelust jätkata oli kasutu. Isa jumaldas enast ja ta meelest oli veenev ainult see, mida tema ise rääkis. Pealegi teadsin ma väga hästi, et see kõrkus, millega ta kõneles mustast tööst, oli tingitud mitte niivõrd püha tule säilitamise kaalutlustest, kuivõrd salajasest kartusest, et ma hakkam tööliseks ja panen kogu linna endast rääkima; peamine aga oli see, et kõik teised minuvanused olid juba ammu lõpetanud ülikooli ja olid heal järjel, ja riigipanga kontori juhataja poeg oli juba kolleegiumiassessor, aga mina, ainus poeg, ei olnud mitte midagi! Kõnelust jätkata oli ka-

sutu ja ebameeldiv, kuid ma istusin ikka veel ja vaidlesin tagasihoidlikult vastu, lootes, et minust lõpuks aru saadakse. Kogu küsimus oli ju lihtne ja selge ning seisis ainult selles, mil viisil ma pean endale leiba teenida, kuid lihtsust ei nähtud ja mulle kõneldi läägelt silutud fraase Borodinost, pühast tulest, onust – unustatud poeedist, kes oli kunagi kirjutanud halbu ja silmakirjalikke värse – ning sõimati jämedate sõnadega, nimetades mind puupeaks ja nürimeelseks inimeseks. Aga kuidas ma oleksin küll tahtnud, et minust aru saadakse! Kõigest hoolimata ma armastasin oma isa ja õde, juba lapsepõlvest saadik oli mulle saanud harjumuseks igas asjas neilt luba küsida, ja see harjumus oli nii tugev, et ma sellest vaevalt kunagi võisin lahti saada; kas mul oli õigus või mitte, alati kartsin ma neid kurvastada, ja kui isa kõhn kael ärritusest punetama lõi, kartsin alati, et isa võib saada rabanduse.

„Umbses toas istumine,” sõnasin ma, „ümbekirjutamine ja kirjutusmasinaga võistlemine on minu aas tates inimesele häbistav ja solvav. Mis juttu saab siin olla pühast tulest!”

„See on siiski vaimne töö,” ütles isa. „Aitab juba, lõpetame selle jutu, kuid ma hoiatan sind igatahes: kui sa uuesti ametisse ei astu ja talitad vastavalt oma nurjatutele kalduvustele, siis jätame meie, mina ja mu tütar, sind oma armastusest ilma. Ma jätan sind pärandist ilma – vannun seda püha jumala nimel!”

Et näidata, kui ausad on ajed, millest ma tahtsin kogu oma elus juhinduda, ütlesin täiesti siiralt:

„Pärandiküsimus ei ole minu meelest tähtis. Juba ette loobun ma kõigest.”

Millegipärast, mulle täiesti ootamatult, solvasid

need sõnad mu isa sügavasti. Ta läks näost üleni punaseks.

„Sa ei tohi minuga niiviisi rääkida, lollpea!” hüüdis ta peenikesel, kiunuval häälel. „Närukael!” Ja kiiresti ning osavalt, harjunud liigutusega lõi ta mind ühele ja siis teisele põsele. „Sa oled hakanud ennast unustama!”

Lapsepõlves pidin ma, kui isa mind lõi, seisma sirgelt, valveseisangus, ja vaatama talle näkku. Nüüdki, kui ta mind lõi, kaotasin täiesti pea, ja nagu oleks mu lapsepõlv ikka veel edasi kestnud, ajasin ma rinna ette ja püüdsin vaadata isale otse silma. Mu isa oli vana ja väga kõhn, kuid ta peened lihased olid nähtavasti kõvad nagu rihmad, sest ta lõi väga valusasti.

Ma taganesin esikusse ja siis haaras isa oma vihmarvarju ning andis mulle mitu hoopit pähe ja vastu õlgu; samal ajal avas õde võõrastetoa ukse, et vaadata, mis kära see on, kuid tõmbus kohkunud ja haletseva näoga otsekohe tagasi, ainsatki sõna mu kaitseks ütlemata.

Minu kavatsus mitte pöörduda tagasi kantseleisse, vaid alustada uut tööinimese elu, oli vankumatu. Jäi ainult valida tegevuslaad – ja see ei näinud eriti raske olevat, sest enda meelest olin ma väga tugev ja vastupidav ning võimeline tegema kõige raskemat tööd. Mul seisis ees üksluine töömehe elu, poolnäljas, haisvas ja toores õhkkonnas, ning pidev mõtlemine teenistusele ja elatisele. Ja – kes teab? – võib-olla kadestan ma edaspidi, tulles mööda Bolšaja Dvoranskaja tänavat töölt koju, nii mõnigi kord insener Dolžikovi, kes elatub vaimsest tööst, kuid praegu oli mul lõbus mõelda kõigile neile mu tulevastele viletsustele. Kunagi unistasin ma vaimsest tegevusest, kujutlesin end

kord kooliõpetajana, kord arstina, kord kirjanikuna, kuid unistused jäidki unistusteks. Kalduvus vaimseks naudinguks – näiteks teater ja kirjandus – oli mul arenenud kireks, aga kas mul oli annet vaimseks tööks, seda ma ei tea. Gümnaasiumis õppides tundsin ma tohutut vastikust kreeka keele vastu, nii et mind oldi sunnitud neljandast klassist koju võtma. Kaua käisid meil repetiitorid ja valmistasid mind ette viiendasse klassi, hiljem teenisin ma mitmesugustes ametiasutustes, veetes suurema osa päevast täiesti tegevusetu, ja mulle öeldi, et see olevat vaimne töö; mu õppimine ja ametialane tegevus ei nõudnud ei vaimset pingutust ega annet, ei isiklikke võimeid ega loomingulist innustust: see tegevus oli masinlik; niisugust vaimset tööd aga hindan ma füüsiliselt madalamaks, põlgan seda ja arvan, et see võib vaevalt küll kasvõi hetkeks õigustada muretut jõudeelu, sest säärane töö ise pole midagi muud kui pettus, üks sellesama jõudeoleku liike. Arvatavasti pole ma kunagi tunda saanud, mida tähendab tõeline vaimne töö.

Saabus õhtu. Me elasime Bolšaja Dvoranskajal – see oli linna peatänav ja siin jalutas õhtuti, korraliku linnaaia puudumisel, meie *beau monde**. See kaunis tänav asendas osalt aeda, sest mõlemal pool tänavat kasvasid paplid, mis lõhnasid hurmavalt, eriti pärast vihma, ja üle plankude ning pihttarade ulatusid akaatsiad, kõrged sirelipõõsad, toomingad ja õunapuud. Maikuu videvik, õrn ja noor roheline oma varjudega, sirelite lõhn, sitikate sumin, vaikus ja soojus – kui uus see kõik oli ja kui haruldane, kuigi kevad kordub iga aasta! Ma seisin aiavärvavas ja vaatasin jalutajaid. Ena-

* kõrgem, valitud seltskond (pr. k.). – Tõlk.

mikuga neist olin ma koos üles kasvanud ja kunagi koos vallatlenud, kuid nüüd oleks mu lähedus võinud neid häirida, sest ma olin riides vaeselt ja ebamoodsalt, ning mu väga kitsaste pükste ja suurte saapakobakate kohta öeldi, et need olevat makaronidega laevad. Pealegi oli mul linnas halb kuulsus sellepärast, et mul puudus seltskondlik positsioon ja et ma sageli mängisin odavates trahterites piljardit, ja võib-olla ka sellepärast, et mind kahel korral, ilma et ma oleksin selleks põhjust andnud, oli viidud sandarmiohvitseri juurde.

Suures vastasmajas mängiti insener Dolžikovi pool klaverit. Pimenes juba ja taevas hakkasid vilkuma tähed. Nüüd läks aeglaselt sammudes ja tervitustele vastates mööda minu isa, vana ülespoole äärtega silinder peas, tütar käevangus.

„Vaata!” ütles ta mu õele ja näitas taeva poole sellesama vihavarjuga, millega oli ennest mind peksnud. „Vaata taevast! Tähed, isegi kõige väiksemad, – kõik nad on tohutu suured taevakehad. Kui tähtsusetu on inimene maailmaruumiga võrreldes!”

Ta ütles seda säärasel toonil, nagu oleks ta äärmiselt meelitatud ja rõõmus sellest, et ta nii tähtsusetu on. Oli see alles üks andetu inimene! Kahjuks oli ta meie ainus arhitekt, ja viimase viieteistkümne-kahekümne aasta jooksul, niikaua kui ma ennast mäletan, polnud linnas ehitatud ühtki korralikku maja. Kui isalt telliti plaan, siis joonestas ta harilikult kõigepealt saali ja võõrastetoa; nagu vanasti naisinstituudi kasvandikud oskasid alustada tantsu ainult ahju juurest, nii võis isa kunsti-ideegi tekkida ja areneda ainult saalist ja võõrastetoast lähtudes. Neile joonistas ta juurde söögitoa, lastetoa ja kabineti, ühendades tube ustega, ja hiljem

osutusid kõik need toad paratamatult läbikäidavaiks ja igapähe oli kaks või isegi kolm ülearust ust. Nähtavasti oli isa idee ebaselge, äärmiselt segane ja nudi: nagu tundes, et millestki on puudu, võttis ta iga kord abiks igasuguseid juurdeehitisi, neid üksteise külge liites, ja ma mäletan selgesti kitsaid eeskodasid ja koridore ning kõveraid treppe, mis viisid ärklikorrale, kus võis seista ainult küürus ja kus põranda asemel oli kolm hiiglasuurt saunalava-taolist astet; köök aga oli tingimata maja all ja alati võlvide ning telliskivipõrandaga. Fassaadil oli kangekaelne, kalk ilme, jooned tuimad ja arglikud, katus madal ja lapergune, jämedatel, otsekui piimataignast tehtud korstnatel olid tingimata traatkuplid peal ja mustad kääksuvad tuulelipud otsas. Ja kõik need isa ehitatud ja üksteisega sarnanevad majad meenutasid mulle millegipärast isa silinderkübarat ja ta tuima ning kangekaelset kukalt. Aja jooksul harjuti linnas isa andetusega, see juurdus ja muutus meie stiiliks.

Anton Tšehhovi jutustused „Minu elu” ja „Tuttavate juures” saate tervikuna alla laadida Tallinna Linnateatri kodulehelt, lavastuse „Igatsus” tutvustuse juurest:
www.linnateater.ee/lavastused/lavastuste-nimekiri/igatsus

Lavastuse töörühm

Lavastusjuht Mart Saar

Dekoratsioonid Tiit Villemsoo, Airi Look, Rene Vernik, Grete Saluste, Gert Lombiots

Kostüümid Ene Palu, Aalja Soome, Airiin Saar, Tiina Uibo, Jaana Leib

Heli Haar Tammik, Arbo Maran, Indrek Tiisel, Lauri Urb, Nikita Šiškov

Video Lauri Urb

Valgus Merily Loss, Neeme Jõe, Silver Savik, Teet Orupõld, Aleksander Bachman

Rekvisiit Terje Kessel-Otsa, Veeli Tamm, Margus Mänd, Laura Väljaots

Grimm Anu Konze, Enda Karimõisa, Annifrid Muda, Heldi Aun-Trepp, Elerin Luuk

Riietajad Külli Pavelson, Anneli Kõrvel, Kristiina Maimre, Õne Meronen

Lava Jaak Kaljurand, Jaan Kaljurand, Tarvo Elblaus, Sergei Peetso, Jasper Roost, Joonas Eskla, Ilmar Aru

Tallinna Linnateatri toetajad ja koostööpartnerid

Tallinna Kultuuriamet
Kultuuriministeerium
Eesti Kultuurkapital

Hooaja peatoetaja Utilitas

Suurtoetajad Espak, Nordecon, ABC Motors

Toetajad Advokaadibüroo COBALT,
Advokaadibüroo TurnStone, Collistar, Dr.
Hauschka, Floorin, Igepa, Ilotrükk, LM Keskus,
Medicum, MyFitness, Pariisi Vesi, Pro Beauté,
Ühisteenused

Meediapartnerid Eesti Rahvusringhääling,
Eesti Päevaleht, Meedius Eesti

Publikut kostitavad Paulig, Fazer Eesti,
KAFO, Marmiton, Reval Kondiiter

Täname **Ugala Teatrit**.

LEIDA RAMMO LINNATEATRI FOND

Eesti Rahvuskultuuri Fondi
juures tegutseva Leida Rammo
Linnateatri fondi eesmärgiks
on toetada Tallinna Linnateatrit
ning tunnustada teatri
loomingulist kollektiivi.

Annetusi Leida Rammo Linnateatri fondile saab teha:

Saaja: Sihtasutus Eesti Rahvuskultuuri Fond

Pank: EE672200221001101347 SWEDBANK

Selgitus: Annetus Leida Rammo Linnateatri fondi